

Министерство просвещения Российской Федерации
Муниципальное образование «Закаменский район»
Муниципальное автономное общеобразовательное учреждение
«Бортойская средняя общеобразовательная школа»
(МАОУ «Бортойская СОШ»)

РАССМОТРЕНО
на Педагогическом совете
(Протокол от 25. 08. 2023 года
№ 1)

СОГЛАСОВАНО
Наблюдательным Советом
(Протокол от 25. 08.
2023 года № 1

УТВЕРЖДЕНО
Приказом по МАОУ
«Бортойская СОШ»
28. 08. 2023 года № 58

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

учебного предмета «Родная (бурятская) литература»

для обучающихся 3 класса

у. Бортой
2023 г

1.Тайлбари бэшэг

«Буряад литература» гэхэн курсын ажалай программа хадаа Россиин Федерациин хуралсалай Министерствын тогтоолнууд дээрэ үндэхэлжэ зохёогдоһон хуралсалай программа болоно:

- Федерального закона от 29.12.2012 № 273-ФЗ «Об образовании в Российской Федерации»;

- приказа Минпросвещения России от 22.03.2021 № 115 «Об утверждении Порядка организации и осуществления образовательной деятельности по основным общеобразовательным программам – образовательным программам начального общего, основного общего и среднего общего образования»;

- приказа Минпросвещения России от 18.05.2023 № 370 «Об утверждении федеральной образовательной программы начального общего образования» (далее – ФОП НОО);

- приказа Минпросвещения России от 31.05.2021 № 286 «Об утверждении федерального государственного образовательного стандарта начального общего образования» (далее – ФГОС НОО);

- Закона Республики Бурятия от 13.12.2013 № 240-V «Об образовании в Республике Бурятия»;

- Закона Республики Бурятия от 10 июня 1992 г. №221-ХП«О языках народов Республики Бурятия» (с изменениями и дополнениями);

- Устав МАОУ «Бортойская СОШ»

- Основная образовательная программа начального общего образования МАОУ «Бортойская СОШ»

Тус түрэлхи хэлэнэй программа шэнэ базисна хуралсалай түсэбтэй ба гүрэнэй стандартын эрилтэнүүдтэй, Россиин эрдэм болбосоролой шэнэдхэлгын шухала шэглэлтэнүүдтэй.

Жэл соо 68 хэшээл (2 хэшээл недели соо 34 хуралсалай недели).

Номой авторнууд:

1.Турэлхи хэлэн. С.Ц.Содномов. Улаан – Удэ. Бэлиг. 2019 он.

2. Турэлхи хэлэн. Ажалай дэбтэр .С.Ц.Содномов. Улаан – Удэ. Бэлиг. 2019 он

Мүнөө үедэ, хургуулинуудай шэнэ шэглэлтэйгээр хүдэлжэ, хуралсатай удха хубилгажа байһан үедэ, гол анхарал арюун сэдхэлтэй, зохёохы бэлигтэй хүниие хүмүүжүүлхэ орёо асуудал табигдана. Нигүүлэхы сэдхэл, арюун бодол, зохёохы арга шадал хүмүүжэлгын гол зэбсэгын уран үгэ болоно. Үхибүүд бага наһанһаа түрэлхи хэлэнэйнгээ баялигтай, илангаяа уран үгын удха шанартай танилсажа, бэеэ даагаад уран зохёолнуудые саг үргэлжэ уншаха дадалтай болоно.

Эхин хургуулин урда заншалта ёһоороо бага наһатай хурагшадые уншуулжа хургаха гэхэн зорилго табигдана. Мүнөө, шэнэ хараа бодолнуудай дэлгэржэ байһан үедэ уншалгада хургалгын ябасые хоёр шэглэлтэйгээр хараха шухала:

1. Уншалгадаа хургалга гурбан хэмжээгээр ябуулагдаха – уншалгын дадал бүрилдүүлгэ болон нарижуулга; уншалгада хургалга болон уран зохёолой текст хадуун абалга; бэеэ даагаад уншаха шадабари бүрилдүүлгэ;

2. хурагшадта литературна мэдэсэ үгэжэ, бага наһатай хурагшадтай литературна хуралсал болон литературна хүгжэлтэ хангаха.

Гурбадахи класста уншагдаха уран зохёолнууд хурагшадта мэдэсэ үгэхэһөө гадна, тэдэниие уран зохёолнуудай образуудай нүлөө доро хайхан абари зан, түрэл арадтаа, түрэлхи хэлэндээ унтаршагүй дурал хүмүүжүүлхэ ёһотой. Дээдэ хэмжээнэй уран зохёолнуудые уншажа, сэдхэлээрээ мэдэржэ буряад арадайнгаа, элинсэг хулинсагайнгаа ёһо

заншалнуудыг, сэдсэн хургаалнуудыг гүнзэгийгөөр ойлгож, бодож үзэж оршон тойронхи байдалда бээ абажа, ерээдүй аха наһанайнгаа ажабайдалда хэрэглэж хургаха болоно.

Тиймэһээ, гурбадахи классай литературна уншалгын программын гол зорилгонуудай нэгэн гэхэдэ, хурагшадта уран зохёолнуудыг дүүрэн хадуун абаха, сэдхэлээрээ уншаха дүршэл хүмүүжүүлгэ болоно.

Энэ программын байгуулга болон хургаха технологи хоёр гол заршамууд дээрэ үндэһэлэн зохёогдобо: художественно-эстетическэ болон литературоведческэ. Нэгэдэхинь, уран зохёол уран үгын искусство гэжэ зохёолыг бүрин бүтэн ойлгохыг хангаха, хоёрдохинь, литературна зохёол анализ хэлгэдэ комплексно хангаха, хоёрдохинь, литературна зохёол анализ хэлгэдэ комплексно хандалга элирүүлнэ.

Литературна уншалга уран зохёолшын зохёохыг замайнь онсотой танилсуулха эрилтэ табиһагүй, ажабайдалай дүршэлөө бага байна. Тийгэбэшье, бага наһанай хурагшадтай наһанай онсо хараадаа абажа, уран зохёолшын намтартай, зохёохыг замтайнь юрэнхыгөө танилсуулха ёһотой.

Литературна уншалгын хэшээлнүүдтэ бага наһанай хурагшадтай хэлэлгын дадал бүридүүлгэдэ гол анхаралаа хандуулха, тэдэнэй шухалань – уншалгын дадал хүгжөөлгэ болоно.

Нэгэдэхи класста багша тайлбарилан уншалгын методээр ажаллажа, хурагшадаа бүхэли үгэнүүдээр, шангаар уншуулжа хургаһан байха. Хоёрдохи-гурбадахи класста литературна уншалгын хэшээлнүүдтэ уншалгын синтетическэ аргуудыг хэрэглэжэ, үгэнүүдыг, холбуулалнуудыг, мэдүүлэлнүүдыг гүймгэ түргэнөөр, интонационно зүбөөр уншуулха.

Уншалгын һайн дадал зохёол анализ хэлгын үедэ текстээ оло дахин бусан уншаһанай ашаар олгогдохо. Текст дабтан уншалга, аналитическэ зорилготой байха, тиймэһээ багшын табиһан асуудалнууд болон даабаринууд текстдэ хандангүй харюусахын аргагүйгөөр зохёогдоһон байха. Уншалгын дадал нарижуулха хүүгэдэй ажаябуулгын эрилтэ һэлгэһэнһээ дулдыдаха. Хэрбээ граммотада хургалгын үедэ, мүн тэрэнэй удаадахи үедэ уншалгын ябасада анхарал хандуулгаһан байгаа һаа, литературна уншалгын хэшээлнүүдтэ уншаһанаа гуйсэд ойлгож, юун гэжэ уншаһанаа мэдэрэлгэдэ шэглүүлэнхэй. Ушар тиймэһээ, зүб, гүймгэ, ойлгон уран уншалга коммуникативна зорилготой хэлэлгын шадабари олгож автоматизирована уншалга олгохо арга болоно.

2. Программын байгуулга

Гурбадахи классай литературна уншалгын программа удаадахи бүлэгүүдһээ бүридэнэ:

1. уншаха, шагнаха зохёолнууд
2. текстээр хүдэлмэрилжэ хэлэлгын мэдэсэ болон шадабари хүгжөөлгэ
3. зохёохыг ажаябуулгын оршон байдалда сэдхэлэй мэдэрэлтэйгээр хандалгын дүршэл баяжуулга болон хүгжөөлгэ.

Уншалгын дадал хүгжөөлгэ

Зүб болон ойлгон уншалгын дадал хүгжөөлгэ. Бүхэли үгэнүүдээр уншалгын дадал удаадахи аргуудаар бээлүүлхэ: бүхэли үгөөр нэгэ жэгдээр уншалгыг тодхолго; хэлэлгэ хүгжөөлгын хорилгонуудыг үнгэргэлгэ.

Уран һайхан уншалга, уран хурса хэлэлгэ хүгжөөлгэ болон орфоэпическэ уншалга бүрилдүүлгэ

Шангаар уншалга – ондоо хүнэй дуулахаар уншалга, харин шэмээгүй аман соогоо уншалга – өөртэ уншалга гэжэ хурагшадта ойлгуулха. Тиймэһээ хурагшадые уран гоёр уншажа хурахыг эрмэлзүүлхэ.

Абяануудыг эли тодоор зүбөөр үгүүлүүлжэ хургахын тула зорюута упражненинүүдыг үнгэргэжэ хэлэлгын аппарат хүгжөөлгэ, аялган болон хашанган абяануудыг эли тодоор хурсаар үгүүлэлгын шадабари бэхижүүлхэ. Үгэнүүдыг орфоэпическэ зүбөөр үгүүлүүлжэ хургах; хэлэлгын темп хүгжөөхэ, хоолойгоо аалин, нула болгожо байгаад, түргэнөөр, удаанаар уншаха дадал хүгжөөхэ.

Уран хайхан уншалгада бэлдэхэ шадабариин эхин шата олгохо, гүйсэдхэхэ зорилго бэлүүлжэ хургах.

3. Календарно-тематическэ түсэб

Литературна уншалга

3 класс

№	Урогой темэ	Үгтэһэн саг
	Мэндэ амар, хургуули	2
1	А. Доноев. хуралсалай хайндэр	1
2	Г. Чимитов. хайн даа, хургуулимнай	1
	Амар сайн, буряад хэлэн	4
3	Ш – Х. Базарсадаева. Түрэлхи хэлэн	1
4	Д – Н. Халхаров. Түрэл буряад хэлэмни	1
5	Д. Ошоров. Актриса болохоб	1
6	Э. Дугаров. Түрэл буряад хэлэмни	1
	Хэшгээр баян намар	4
7	Г. Дашабылов. Намар. Ц – Д. Хамаев. Намар	1
8	Д. Мадасон. Хуһанай намаа	1
9	Э. Дугаров. Адха орооһон	1
10	Б. Санжин. Намарай шарай	1
	Түрэхэн минии тоонто	5
11	Ц. Номтоев. Тоонто нютаг	1
12	Ц – Д. Дондокова. Эхэ орон	1
13	Ж. Тумунов. Эхэ оромни	1
14	Ц – Б. Бадмаев. Улаан -Үдэ	1
15	В. Цыренов. Минии нютаг. Манай Эхэ орон	1
	Хүн болохо багаһаа	8
16	А. Жамбалон. Эдир залуу үетэндэ	1
17	Ж. Балданжабон. Хэн зэмэтэйб?	1
18	Э. Дугаров. Хахархай аяга.	1
19	Ц – Б. Бадмаев. Дондогой зүүдэн	
20	Ц – Б. Бадмаев. Шулуутайн Будамшуу.	1
21	Э. Манзаров. Эжын энхэрэлыг	1
22	Б - Б. Намсарайн. Дэбтэрэй гомдол.	1
23	Ж. Зимин. Хоёр	1
	Арадай аман зохёол	11
24	Арадай онтохонууд. Шоно, бар, хоёр хүлтэй хүймэлдөөн	1
25	Тэнэг шоно	1
26	Хуурша хүбүүн	1
27	Одхон хүбүүн.	1
28	Ерэнгэй сэсэн Далантай тэнэг хоёр	1
29	Үнэгэн юундэ улаан бэ?	1
30	Тахья харсага хоёр	1
31,32	Таабаринууд	2
33,34	Онһон үгэнүүд. Эрдэм хургаал тухай. Ажал хүдэлмэри тухай. Эхэ орон	2

	тухай. Бүлэ тухай	
	Үбгэн буурал үбэлнай	7
35	Н. Дамдинов. Добо дээрэхээ. Ц – Д. Хамаев. Үбэл.	1
36	Б. Санжин. Буга нара.	1
37	Г. Чимитов. Үбэлэй үдэр	1
38	Н. Намсарайн. Бэгсэргэ	1
39	Ц – Д. Дондокова. Би мэдэнэб?	1
40	Д. Мадасон. Хадхууртайхан хасуури	1
41	Г. Бадмаева. Балмын баабай	1
	Сагаалган - Буряд арадай заншалта хайндэр	6
42	Э. Дугаров. Сагаан нарын шэнээр	1
43	Сагаалган тухай. Ш. Нимбуев. Угтамжын дуун	1
44	Д. Цынгугева. Уг гарбалта ууган буряд араднай.	1
45	Д. Жамбалын. Табан хушуу малай зүһэ	1
46	Ц – Д. Дондогой. Шагай.	1
47	Э. Дугаров. Шагайнууд	1
	Айлшан хабар	7
48	А. Жамбалон. Айлшан хабар.	1
49	Ц – Д. Хамаев. Хабар	1
50	Д – Р. Намжилон. Хабарай саг	1
51	Б. Санжин. Амигад яжа хабарые угтанаб?	1
52	Уургайгаа хайшан гэжэ түхээрдэг бэ?	1
53	Ц – Д. Дондокова. Би мэдэнэб.	1
54	Г. Чимитов. Үбгэн	1
	Уран зохёолшод үхибүүдтэ	7
55	Х. Намсараев. Жэргэмэлэй дуун	1
56	Б. Абидуев. Шаалай Шаанай хоёр	1
57	Ж. Зимин. Хайшан гээд космонавт болохо юм?	1
58	Ц – Д. Дондокова. Хаан Хуша	1
59	Э. Дугаров. Жэргэмэл	1
60	Ш. Нимбуев. Эбтэй наа, хүсэтэй	1
61	Ц. Номтоев. Ногоон кружка	1
	Сэсэгтэ зун	7
62	Ц – Д. Хамаев. Зун	1
63	Д. Улзытуев. Амар сайн	1
64	Б. Санжин. Далайн захата	1
65	Д. Улзытуев. Бороохон	1
66	Унанай гомдол	1
67	Б. Бальжинимаев. Лагерьта	1
68	С. Дамбаева. Сэсэг	1